

Asia: VNS 1/2021 vp Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

Tieteentekijöiden lausunto Sivistysvaliokunnalle, kuuleminen torstai 22.04.2021 klo 12.00

Tieteentekijöiden liitto (Tieteentekijät) kiittää mahdollisuudesta kertoa näkökulmiaan valtioneuvoston koulutuspoliittisesta selonteosta. Koulutuspoliittisessa selonteossa valtioneuvosto antaa pitkän aikajänteen linjaukset koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi. Tieteentekijät pitää valmistunutta kokonaisuutta hyvänä, vaikkakin kiinnittää huomiota siihen, että tieteen ja tutkimuksen osuus selonteossa on ohut huolimatta näiden keskeisestä merkityksestä yhteiskunnalle ja tulevaisuudelle. Tieteentekijät on yhdessä sidosryhmiensä kanssa korostanut jo pitkään työrauhan ja vakauden merkitystä korkeakoulusektorille. Erityisesti nyt poikkeusaikana työrauhan merkitys on kasvanut. Emme kannata mittavien koko korkeakoulusektoria koskevien uudistusten käynnistämistä tässä tilanteessa.

Yksityiskohtaisia kommentteja:

1. *Pidämme hyvänä sitä, että tutkitun tiedon käyttö laajasti on lisätty selontekoon lausuntokierroksella.*

Kiitämme, että koulutuksen tutkimusperustaisuus on todettu selonteossa. Kansallinen vahvuutemme on, että tutkittua tietoa hyödynnetään laajasti eri asteiden koulutuksen kehittämisessä. Kiitämme myös, että opiskelijavalintojen kehittämisessä edelleen hyödynnetään tutkittua tietoa.

2. *On hyvä, että selonteossa tunnustetaan pitkäjänteisen perustutkimuksen merkitys uuden luomisessa.*

Pidämme kuitenkin valitettavana, että TKI-panostusten tiekartta jää selonteossa edelleen ilmaan.

3. *Peräänkuulutamme OKM:n yliopistojen rahoitusmallin perusteellista vaikutusarviointia ennen uusien mittareiden viilaamista.*

Selonteossa todetaan, että "Opetus- ja kulttuuriministeriö uudistaa ohjausta ja rahoitusta siten, että ne kannustavat ammattikorkeakouluja, yliopistoja ja Suomen Akatemiaa kehittämään toimintatapojaan ja rakenteitaan tukemaan entistä paremmin verkostomaista yhteistyötä, monipuolista ja korkealaatuista osaamisen tuottamista sekä uuden tiedon siirtämistä yhteiskunnan ja työelämän käyttöön." OKM:n rahoitusmallien aikaansaamia vaikutuksia on toistaiseksi arvioitu tai tutkittu valitettavan vähän. Tämä on hämmästyttävää ottaen huomioon rahoitusmallien keskeisyyden korkeakoulupoliittisena ohjausinstrumenttina. Systemaattisemman ja kattavamman arviointitiedon saaminen rahoitusmallin vaikutuksista yliopistojen itsehallintoon, toimintaan ja tuloksiin olisi jatkossa ensiarvoisen tärkeää. Viimeksi tätä esitti yliopistojen autonomian tilaa arvioinut selvitysryhmä.

4. *Korkeakoulutuksen laatu- ja laadunäkökulma on lisätty selonteeseen viimeistelyvaiheessa, ja pidämme koulutuksen laadusta käytävää keskustelua hyvin ajankohtaisena. Tieteentekijät pitää tärkeänä, että laatua tuetaan riittävin resurssein eikä vain mittarein.*

OKM suunnittelee selonteossa: "Koulutuksen ja oppimisen laadun kehittämistä tuetaan arvioinnilla ja tiedontuotannon kehittämisellä. Opetus- ja kulttuuriministeriö kokoaa määrävuosin korkeakoulutuksen tila- katsauksen." Kaipaamme edelleen selkeitä lupauksia lisäresursseista korkeakoulutusmäärien nostoon. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta vahvistamalla varmistetaan koulutuslaajennuksien aikana koulutuksen laadun säilyminen ja riittävät pysyvät henkilöstövoimavarat. Jatkuvan oppimisen ja suurten sisäänottomäärien seurauksena korkeakouluihin tuleva entistä suurempi ja moninaisempi opiskelijajoukko aiheuttaa lisäohjaustarvetta. Opiskelijajoukko on entistä moninaisempi, todistusvalinnan kautta tulevien opiskelijoiden osaaminen on erilaista kuin pääsykokeen kautta valikoituvien. Akateemisissa taidoissa on puutteita ja heikompien ohjaamiseen kuluu runsaasti työaika. Ohjaus on osa opetushenkilöstön työtä, ihan kuten opetuskin. Tieteentekijät pitää tärkeänä moniammatillista yhteistyötä opiskelijoiden ohjauksessa ja neuvonnassa. Eri henkilöstöryhmät muodostavat parhaimmillaan yhdessä opiskelijoita opintopolulla tukevan verkoston.

On otettava myös huomioon, että verkko-opetus vie perinteistä lähiopetusta enemmän työaika, koska opiskelijoiden ohjaamisen, kysymyksiin vastaamisen ja jatkuvan tuen toteuttaminen moninaisilla alustoilla aiheuttaa lisätyötä. Ensimmäiset toteutukset kursseista vaativat aina kunnollista suunnittelu- ja valmistelu-aikaa. Opetushenkilöstön työpaine on tällä hetkellä kova ja siksi isojen uudistusten käynnistämisiä korkeakoulusektorilla on tällä hetkellä vältettävä.

Korkeakoulutusmäärien laajentuessa on tärkeää myös huolehtia TKI-toiminnan mahdollistavasta rahoituksesta, koska muuten lisääntyvä koulutus syö resursseja tutkimustyöltä. Samat tieteen tekijät tutkivat ja opettavat, opetus ja ohjaus eivät voi viedä koko työaika, koska korkein opetus perustuu tutkimukseen. Ilman lisäyksiä yliopistojen perusresursseihin koulutusmäärien lisääntyessä, yliopistolaisten on priorisoitava töitään ja tämä saattaa vähentää mm. yritys yhteistyötä, ulkopuolisen rahoituksen hankintaa ja uusien verkostojen syntyä.

5. *Avoimen korkeakouluopetuksen aseman selkeyttäminen on tarpeen. Tieteentekijät kannattaa avoimen korkeakouluopetuksen tehtävän selkeyttämistä ja kehittämissä vision laatimista. Visio tulee toteuttaa korkeakoulujen ja sidosryhmien yhteistyönä.*

Kehittämissuunnitelmassa tulee tarkastella avoimen roolia laajasti osana korkeakoulutusta mukaan lukien elinikäisen oppimisen mukanaan tuomat haasteet. Avoimen korkeakoulutuksen laajentuessa on myös sen rahoituskysymys ratkaistava.

6. *Kannatamme digivisiota, mutta oppimateriaalien avaamista on edistettävä tekijänoikeuksia, tietosuojaa, saavutettavuusvaatimuksia, tiedonhallinnan velvollisuuksia ja eettisiä käytänteitä kunnioittaen.*

Avoimuus tarkoittaa oppimateriaalin vapaata saatavuutta oppijan näkökulmasta, mutta tekijän näkökulmasta se ei tarkoita vaatimusta oppimateriaalien laatimisesta ilmaiseksi. Opettajallakin on tekijänoikeudet omaan opetusaineistoonsa.

Suurin osa yliopistojen henkilökunnasta on määräaikaisessa työsuhteessa. Miten motivoidaan esimerkiksi kuuden kuukauden tai yhden vuoden määräaikaisessa työsuhteessa olevaa opettajaa tai tutkijaa käyttämään kallisarvoista työaikaansa oppimateriaalien avaamiseen? On muistettava, että tekijänoikeudella on läheinen yhteys opetus- ja tutkimushenkilökunnan oikeuteen hankkia toimeentulonsa. Erityisesti määräaikaisessa työsuhteessa toimivan opetus- ja tutkimushenkilökunnan mahdollisuus hankkia toimeentulo ja edetä työurallaan vaarantuu, ellei heillä ole pysyviä oikeuksia oman tieteellisen ja taiteellisen työnsä tuloksiin. Paras tapa sitouttaa tieteentekijät tuomaan edelleen uutta lisäarvoa koko korkeakoulu yhteisölle on se, että tutkimus- ja korkeakouluinstitutiot myös itse sitoutuvat tutkijoihinsa ja opettajiinsa.

7. *Olemme huolissamme ulkomaisten osaajien rekrytoinnin määrästä. Riittävätkö maahantuloon ja integraatioon tarvittavat resurssit?*

Korkeakoulujen vastuisiin ei ole aiemmin kuulunut maahantulijoiden integraatio suomalaiseen työelämään - tämä on uusi tehtävä, joka vaatii lisäresursseja ja uutta osaamista: "Korkeakoulut integroivat kansainväliset osaajat korkeakouluihin, suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään yhteistyössä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin työnantajien kanssa."

Lisätietoja:

puheenjohtaja professori Maija S. Peltola, maija.s.peltola@tieteentekijat.fi

toiminnanjohtaja Johanna Moisio, johanna.moisio@tieteentekijat.fi